

Implementační dokumentace k 1. úloze do IPP 2024/2025

Jméno a příjmení: Jan Kalina

Login: xkalinj00

1 Architektura a obecné shrnutí objektově orientovaného návrhu

Snažil jsem se program `parse.py` navrhnout tak, aby byl modulárně a **objektově-orientovaně** rozdělen do několika částí. Hlavní skript `parse.py` slouží jako vstupní bod – načítá zdrojový kód jazyka SOL25 ze standardního vstupu, zpracuje argumenty příkazové řádky a spouští analýzu kódu. Samotná logika analýzy je však rozdělena do specializovaných tříd v mém balíčku `MyPyModules`. Každá část zpracování má svou komponentu: syntaktickou a lexikální analýzu zajišťuje třída `LarkParser`, sémantickou analýzu třída `SemanticAnalyser` a generování výstupu ve formátu XML třída `XMLGenerator`. Toto rozdělení odpovídá principu **jednotné odpovědnosti** – každá třída má jasně vymezenou funkci a výrazně usnadňuje testování i údržbu. Díky objektovému návrhu mohou tyto komponenty spolupracovat prostřednictvím definovaných rozhraní.

2 Stručně o průběhu programu

Po spuštění skriptu se nejdříve zavolá `ArgumentParser` pro validaci přepínačů – k validaci jsou využity třídy a metody z modulu `argparse`, díky nimž lze nejen kontrolovat validitu argumentů, ale také nadefinovat nápovědu k programu. Následně se načte zdrojový kód a vytvoří se instance třídy `Facade` (viz 3) a zavolá se metoda `run_analysis()`, která postupně provede celý průběh parsování, sémantické kontroly a generování XML.

Lexikální a syntaktická analýza probíhá uvnitř modulu `LarkParser` a využívá třídy modulu `lark`. Vstupní gramatikou pro `lark` je zadaná LL gramatika převedena na regulární výrazy. Vedle pravidel definuji například také klíčová slova a regulární výrazy pro identifikátory, selektory, číselné hodnoty či řetězcové literály. Výstupem „*larku*“ je tzv. *parse tree*, který pomocí `lark` třídy `Transformer` transformuji na mnou definovaný abstraktní syntaktický strom, *AST* (viz 4). Platí, že pro každé gramatické pravidlo a každý definovaný terminál je nutné vytvořit v rámci transformace vlastní transformační metodu.

V této chvíli přebírá řízení objekt `SemanticAnalyser`, který dědí z třídy `ASTNodeVisitor` a umí rekurzivně procházet *AST* pomocí metody `visit_by(visitor)`. Sémantický analyzátor využívá modul `Symtable.py`, který definuje třídu pro tabulku symbolů rozdělenou na dvě podtřídy `ClassManager` k uchování definic tříd (`ClassSymbol`) a jejich metod (`MethodSymbol`) a `ScopeManager`, který je zodpovědný za správu lexikálních rámců během sémantické analýzy. Podtřída `ClassManager` kontroluje platnost tříd a jejich metod včetně těch „*vestavěných*“. Při objevení zadáním definované sémantické chyby dochází k vyhození mé vlastní specializované výjimky děděné z třídy pro obecnou výjimku uvnitř `CustomErrors.py` (stejně jako v ostatních modulech programu) a její následné propagaci zpět do skriptu `parse.py` (viz 5).

Jestliže sémantické kontroly proběhnou úspěšně, přechází se ke generování výstupního XML (viz 6).

3 Využití návrhového vzoru *Fasáda*

V souboru `parse.py` je implementována třída `Facade`, inspirovaná návrhovým vzorem *fasáda*. Jejím úkolem je poskytnout jednotné rozhraní pro celý proces analýzy zdrojového kódu. Třída `Facade` zapouzdřuje vytvoření a použití výše zmíněných komponent analyzátoru: v konstruktoru si připraví instanci třídy `LarkParser`, `SemanticAnalyser` a `XMLGenerator`. Navenek pak nabízí jednoduchou metodu `run_analysis()`, která postupně provede všechny fáze analýzy – od parsování kódu, přes sémantickou analýzu, až po generování a výpis výstupního XML. Hlavní funkce skriptu tak může analyzovat kód jediným voláním `facade.run_analysis()`, aniž by se starala o detaily implementace jednotlivých kroků. Přínosem tohoto přístupu je menší provázanost komponent – změny v interní logice (například úprava formátu XML nebo vylepšení kontroly) nevyžadují úpravy v kódu, který fasádu využívá – fasáda tak zlepšuje **udržovatelnost** a srozumitelnost celého projektu, protože odděluje „*co se dělá*“ (analýza kódu) od „*jak se to uvnitř provádí*“.

4 Reprezentace *AST* a návrhový vzor *Visitor*

Po syntaktickém zpracování vstupního kódu generuje parser abstraktní syntaktický strom (*AST*) složený z objektů představujících konstrukce jazyka (uzly pro program, třídy, metody, bloky, literály, proměnné atd.). Pro průchod tímto stromem a provedení sémantické analýzy byl použit návrhový vzor **Visitor** („Návštěvník“). V projektu je definováno rozhraní návštěvníka jako abstraktní třída `ASTNodeVisitor`. Tato třída deklaruje metody jako `visit_program_node()`, `visit_class_node()`, `visit_method_node()` a další pro každý typ uzlu v *AST*. **Dědičnost a překrývání (override)** zde hrají klíčovou roli – třída `ASTNodeVisitor` poskytuje výchozí (prázdné) implementace návštěvníků, které vyvolají chybu, pokud nejsou překryty, a konkrétní návštěvníky pro sémantickou analýzu. Třída `SemanticAnalyser` z třídy `ASTNodeVisitor` dědí.

`SemanticAnalyser` tak **překrývá** všechny potřebné metody `visit_*_node` vlastní implementací kontrol sémantiky. Například implementuje `visit_class_node(self, node)`, kde ověřuje pravidla pro třídy, a podobně `visit_method_node`, `visit_expression_node` atd., pro kontrolu správnosti definic metod, výrazů či přiřazení.

Každá třída uzlu (např. `ProgramNode`, `ClassNode`, `BlockNode`, ...) dědí ze společné abstraktní třídy (v kódu označené jako `ASTAbstractNode`) a definuje metodu `visit_by(self, visitor)`. Tato metoda zavolá odpovídající funkci návštěvníka – například `ProgramNode.visit_by()` interně volá `visitor.visit_program_node(self)`.

Polymorfismus zde umožňuje, že volání `someNode.visit_by(analyser)` automaticky vybere správnou implementaci podle typu `someNode` (program, třída, výraz, ...), aniž by analýza musela ručně zjišťovat typ uzlu.

Využití návrhového vzoru *Visitor* výrazně přispívá k **oddělení logiky** od datové části. AST uzly pouze nesou data (např. seznam metod, jméno třídy atd.), ale neřeší, jaké kontroly se nad nimi provádějí – to je úlohou návštěvníka.

5 Další prvky dědičnosti v návrhu

Návrh využívá dědičnost i mimo samotný vzor *Visitor*. Všechny třídy uzlů AST sdílejí společného předka (`ASTAbstractNode`), což zajišťuje konzistentní rozhraní (`visit_by()`) pro průchod stromem a případně možnost doplnit společné funkcionality pro uzly.

Podobně je řešen i systém vlastních výjimek. Výjimky definované v modulu `CustomErrors` tvoří hierarchii, kde specifické chyby (např. `SemanticMainRunError` pro chybějící třídu `Main` nebo metodu `run`) **dědí** od společných předků. To umožňuje jednotné zachytávání a zpracování výjimek v celém projektu (ve skriptu `parse.py` se na konci volá centralizovaná obsluha výjimek `Error.handle_exception(e)`). Díky polymorfismu lze s různými typy výjimek nakládat jednotně nebo je kategorizovat podle tříd. Tato dědičnost zjednodušuje rozšiřitelnost – přidání nové chyby či nového typu uzlu do AST nevyžaduje zásah do již fungujících částí, stačí vytvořit potomka příslušné bazové třídy.

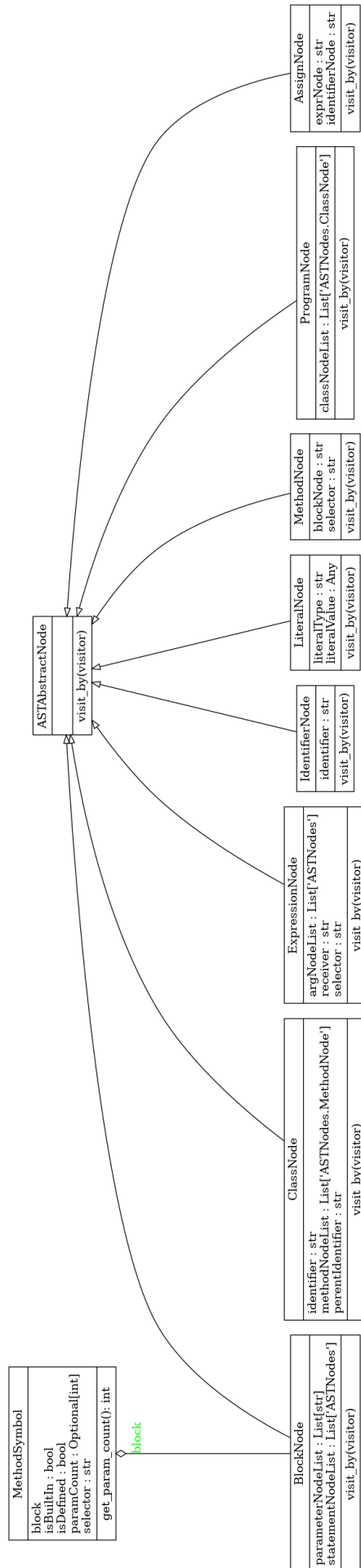
6 Generování XML výstupu

Komponenta `XMLGenerator` představuje samostatný modul starající se o převod výsledného AST do **XML formátu**. I když přímo nevyužívá návrhový vzor *Visitor*, dodržuje obdobný princip oddělení logiky. Obsahuje metody jako `generate_class_tag(node)`, `generate_method_tag(node)` atd., z nichž každá zná formátování konkrétního typu uzlu. Hlavní metoda `generate_XML(ASTRoot, code)` pak prochází kořenový uzel AST (objekt `ProgramNode`) a volá příslušné metody pro vnořené uzly (třídy, metody, bloky, ...). Tato struktura je obdobou návštěvního přístupu – namísto jedné třídy návštěvníka s mnoha `visit` metodami zde `XMLGenerator` nabízí mnoho pomocných metod pro různé typy uzlů a řídí jejich volání. Výhodou je opět přehlednost: formátování každého prvku (třídy, metody, literálu atd.) je izolováno v odpovídající metodě. Případné změny ve struktuře výstupního XML (například přidání nového atributu) tak vyžadují změnu jen v jedné metodě. Toto rozhodnutí držet generování výstupu odděleně od zbytku analýzy je v souladu s principem jedné odpovědnosti a usnadňuje případnou výměnu výstupního formátu (např. za jiný než XML) bez nutnosti zasahovat do parseru či sémantického analyzátoru.

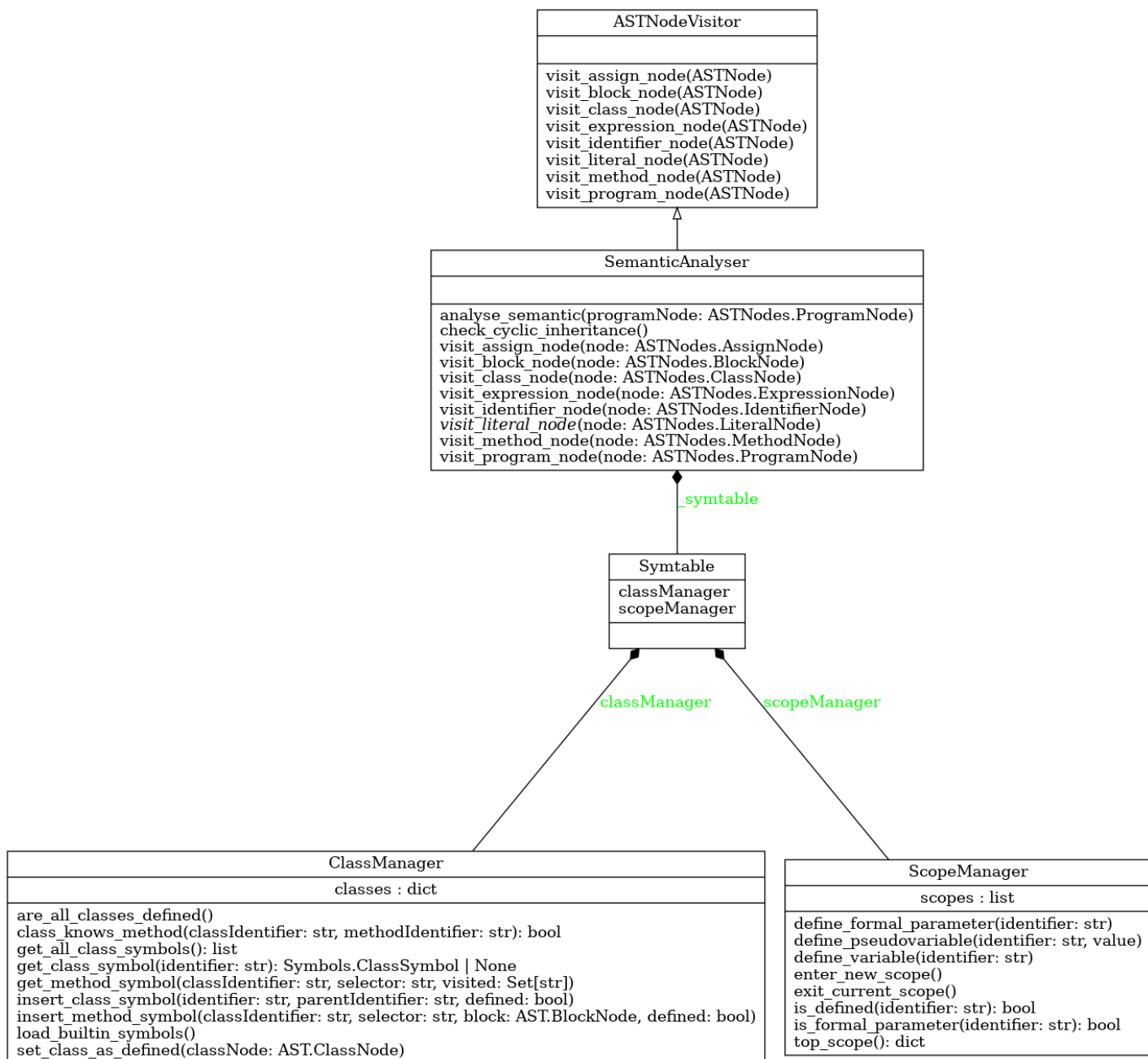
7 Testování

Závěrem bych rád zmínil, že jsem svoje řešení také rozsáhle testoval za využití Python modulu `pytest` a interpretu `ipython`, který dle mého názoru poskytuje přehlednější výpis chybového zásobníku, což usnadňuje hledání příčin chyb.

Z počátku jsem si psal své vlastní testy (zejména na kontrolu správné detekce zadaných chybových stavů), které jsem v poslední fázi vývoje doplnil o testy z veřejného GitHub [repositáře](#) uživatele (a studenta VUT FIT) „Marek324“, kterému za jejich poskytnutí srdečně děkuji.

Obrázek 1: Diagram tříd tvořících abstraktní syntaktický strom (AST)

Obrázek 2: Diagram tříd sémantického analyzátoru